Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023–2027

Eduskunnan ympäristövaliokunta 25.10.2022

Lainsäädäntöneuvos Matleena Haapala, ympäristöministeriö

Asumisneuvonta: taustaa

Talousarvio 2022, eduskunnan lausuma

- Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa eduskunnalle syksyyn 2022 mennessä esityksen, jossa asumisneuvonta vakinaistetaan ja säädetään lakisääteiseksi toiminnaksi, ja muutos tulee voimaan vuonna 2023.

Hallitusohjelman tavoitteet asunnottomuuden poistamisesta

- Asumisneuvonnan saatavuuden parantamiseksi tehdään asumisneuvonnasta lakisääteistä ja osoitetaan siihen riittävät resurssit. Turvataan riittävä asumisneuvonta yhdessä kuntien kanssa. Asumisneuvontaa on oltava tarjolla asumismuodosta riippumatta.

Asumisneuvontatyöryhmä 3/2020 – 2/2021

- 1) Asumisneuvonta hyvinvointialueen järjestämisvastuulla, 2) asumisneuvonta kunnan järjestämisvastuulla, 3) ARA:n koordinoima sopimusmalli vai 4) asumisneuvonnan kehittäminen ilman lakisääteistämistä
- Tärkeää säilyttää järjestöjen antama asumisohjaus ja järjestöjen erillisrahoitus (STEA-avustukset)
- Lausuntokierroksella kannatusta eniten ARA-sopimusmallille ja kuntamallille, mutta esillä epävarmuuksia ja jatkoselvitystarpeita. Keskeistä asumisneuvonnan turvaaminen ja tosiasiallinen sisältö sekä vastaaminen asiakkaiden ja alueiden yksilöllisiin tarpeisiin.

Asumisneuvonta: valmistelu

Uusi määräraha käyttöön vuoden 2022 talousarviossa (mom. 35.20.31)

- ARA neuvottelee kuntien kanssa ja myöntää niille avustuksia asumisneuvonnan ja asumiseen liittyvän talousneuvonnan kehittämiseen ja laajentamiseen

HE asumisneuvonnan tuesta kunnille vuosina 2023−2027

- Edistetään asumisneuvonnan lakisääteistämistä vaiheittain
- Toistaiseksi ei viranomaisen järjestämisvastuuta, vaan asumisneuvonnan turvaamiseen ja laajentamiseen valtion resursseja sekä avustuksina että ARA:n konkreettisena tukena
- Lain vaikuttavuuden ja tilanteen seuranta. Tietoa toimivuudesta myös omistusasukkaiden ja yksityisellä vuokralla asuvien kohdalla.

Lausuntopalaute

- Tukee vaiheittaista etenemistapaa
- Asumisneuvonnan jatkuminen ja laajentaminen tärkeitä tavoitteita
- Useat kunnat pitivät hyvinvointialueita sopivampina toimijoina; ei tulisi edetä kuntien järjestämisvastuuseen
- Tässä vaiheessa asumisneuvontaa ei ollut mahdollista sisällyttää hyvinvointialueiden lakisääteisiin tehtäviin.
- Viranomaisen järjestämisvastuu estäisi STEA:n kautta myönnettävät avustukset järjestöille vastaavaan toimintaan > palvelujen saatavuus voisi käytännössä kaventua.

Esityksen pääkohdat

Valtionavustukset kunnille ja kuntayhtymille, tähän varataan 4 miljoonaa euroa vuosittain
- Käyttötarkoitus: asumisneuvontapalvelujen tuottamiseen, laajentamiseen ja kehittämiseen
- Avustuksen osuus enintään 80 % avustettavan toiminnan kustannuksista
- Ensisijaisesti uuteen asumisneuvontapalveluun ja olemassa olevan asumisneuvontapalvelun kehittämiseen ja laajentamiseen

Avustuksen saamisen edellytykset
- Avustettava asumisneuvonta koskee ARA-asuntokannan asukkaiden lisäksi vapaarahoitteisen asuntokannan asukkaita ja omistusasukkaita (eli neuvonnan saaminen ei riipu asunnon hallintaperusteesta)
- Asumisneuvonta on asukkaille ilmaista

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA:n tehtävät (toimintamenot 0,3 milj. euroa)
- ARA myöntää avustukset
- ARA tukee kuntia asumisneuvonnan kehittämisessä mm. verkostoyhteistyöllä ja koulutuksilla
- ARA seuraa asumisneuvonnan saatavuutta ja järjestämistapoja lain voimassaoloaikana

Lain ehdotettu voimassaolo 1.1.2023 – 31.12.2027
- Lain toimivuudesta ja vaikutuksista tehdään arvio, vastuutaho on YM

Esityksen vaikutuksista

Asumisneuvonta on yhdenvertaisuutta edistävä palvelu

- Asiakkaat usein yhteiskunnallisesti tai asuntomarkkinoilla heikossa asemassa taloudellisesti tai muusta syystä
- Esim. kuuluminen erityiseen asukasryhmään, kuten nuoret, maahanmuuttajat, ikääntyneet, päihde- tai mielenterveyskuntoutujat, vapautuvat vangit
- Avustusta voitaisiin myöntää asumisneuvontapalvelun tuottamiseen ja kehittämiseen erityisten asukasryhmien tarpeisiin; myös järjestöjen palvelujen jatkuminen on tärkeää

Asumisneuvonta on kustannustehokasta

- Jatkossa enemmän tietoa vaikuttavuudesta myös omistusasukkaiden ja yksityisellä vuokralla asuvien kohdalla

Epävarmuustekijöitä > joustavuuden tarve

- Kunta ratkaisisi itsehallintonsa nojalla asumisneuvonnan järjestämisen ja valtionavustuksen hakemisen sen rahoittamiseen
- Toimintaympäristön muutokset mm.: sote-uudistus, elinkustannusten nousu

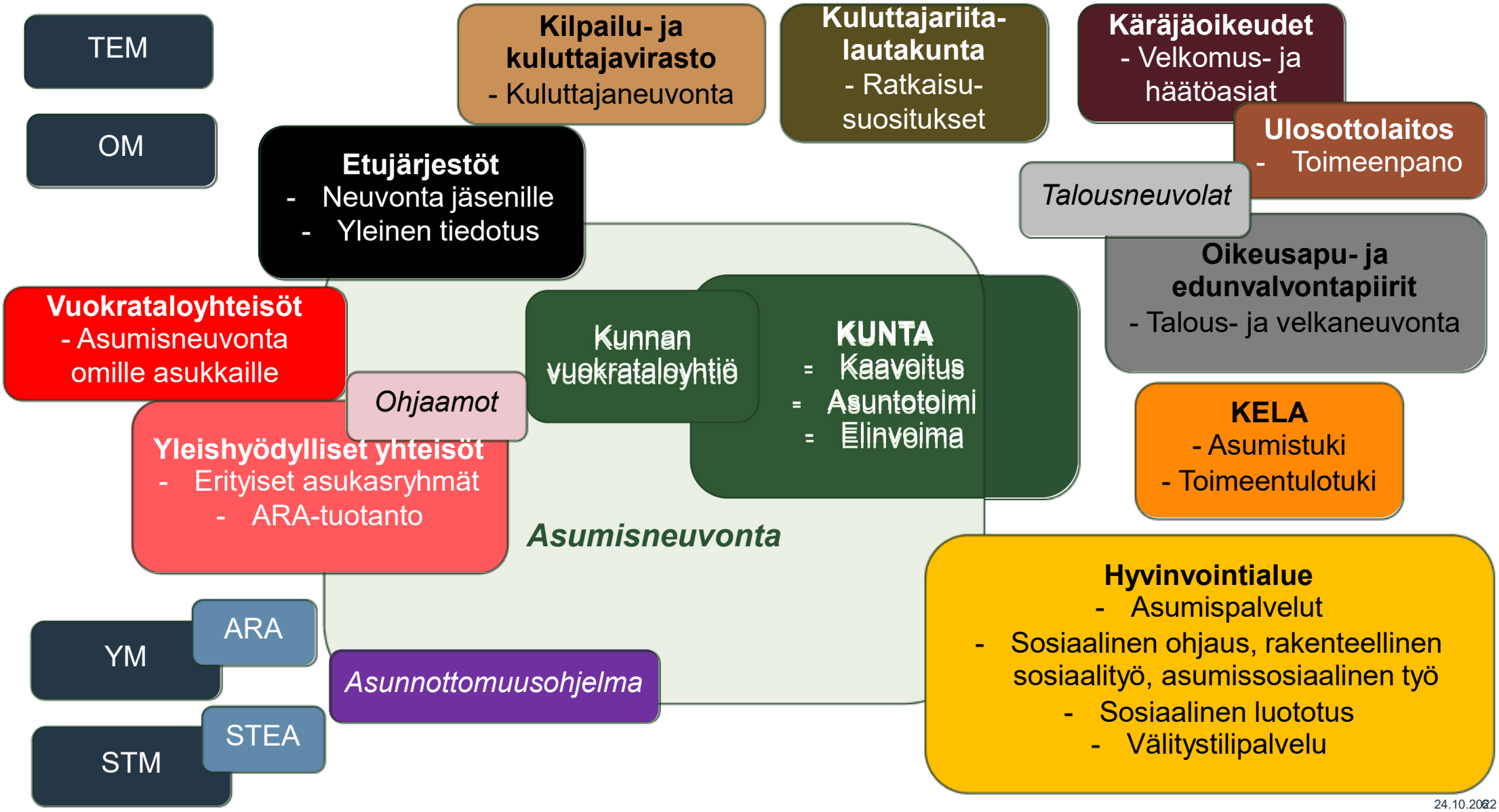
TEM
OM
Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Kuluttajaneuvonta
Kuluttajariita-lautakunta
- Ratkaisu-suositukset
Käräjäoikeudet
- Velkomus- ja häätöasiat
Ulosottolaitos
- Toimeenpano
Etujärjestöt
- Neuvonta jäsenille
- Yleinen tiedotus
Talousneuvolat
Oikeusapu- ja edunvalvontapiirit
- Talous- ja velkaneuvonta
Vuokrataloyhteisöt
- Asumisneuvonta omille asukkaille
Kunnan vuokrataloyhtiö
KUNTA
= Kaavoitus
= Asuntotoimi
= Elinvoima
Ohjaamot
KELA
- Asumistuki
- Toimeentulotuki
Yleishyödylliset yhteisöt
- Erityiset asukasryhmät
- ARA-tuotanto
Asumisneuvonta
Hyvinvointialue
- Asumispalvelut
- Sosiaalinen ohjaus, rakenteellinen sosiaalityö, asumissosiaalinen työ
- Sosiaalinen luototus
- Välitystilipalvelu
YM
ARA
Asunnottomuusohjelma
STM
STEA

Mitä asumisneuvonta on

- Asumisneuvonnalla tarkoitetaan työtä, jonka tavoitteena on asumisen turvaaminen ennaltaehkäisemällä ja ratkaisemalla asumisen ongelmia sekä opastamalla asumiseen liittyvissä asioissa
- Matala kynnys
- Hyötyjä
  - Kodin säilyminen, paremmat itsenäisen asumisen taidot, syrjäytymisen ehkäisy
  - Säästöt velkojen perinnästä, häätökustannuksista, asukkaiden vaihtumisesta, varhaisesta puuttumisesta ennen raskaampaa palveluntarvetta
- Ks. ara.fi/asumisneuvonta

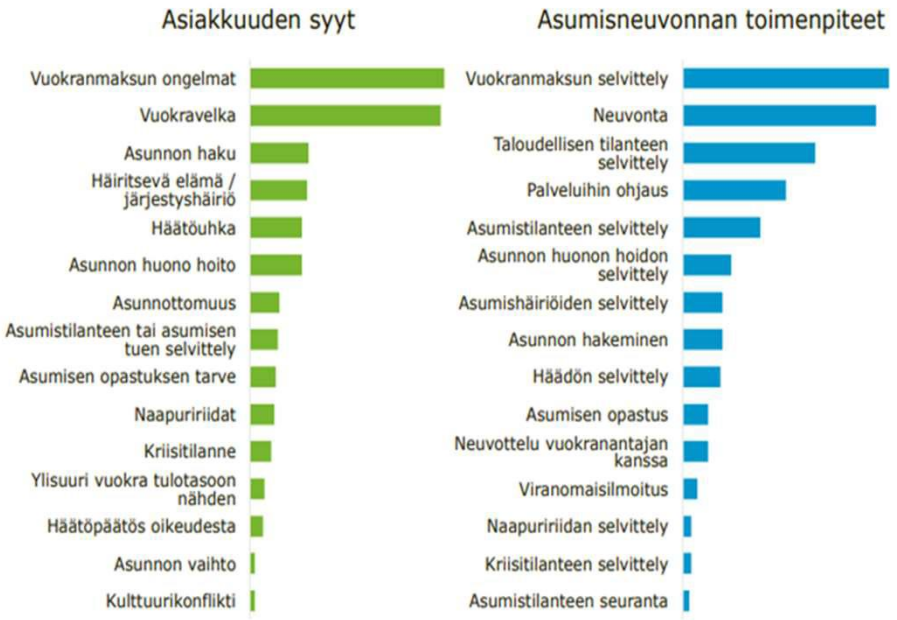

Kuva 10. Asumisneuvonnan asiakkuuden syyt ja asumisneuvonnan toimenpiteet[2].

Miten asumisneuvontaa järjestetään (nykytila)

- Toimijoita: asuntotoimi, kunnan vuokrataloyhtiö, sote (asumissosiaalinen työ), järjestöt, yksityiset vuokrataloyhteisöt
- Asumisneuvontaa järjestetään noin 146 kunnassa (kysely 2019), lisäksi muiden toimijoiden neuvontaa
- Yhteistyö, nivelpalvelu
- Valtion rooli 2000-luvulla: valtakunnalliset asunnottomuusohjelmat, VAR-avustus ARA-kantaan (0,9 milj. euroa, max. 35 %)

Kuva 8. Asumisneuvonnan sijoittuminen organisaatioittain kunnissa.

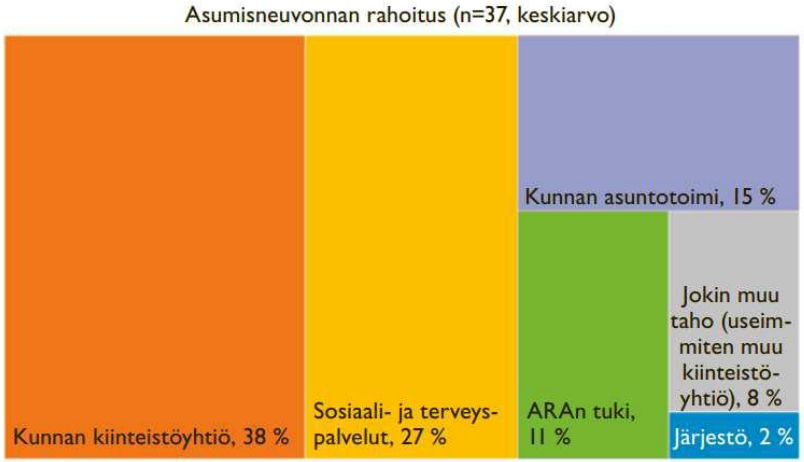

Kuva 9. Asumisneuvonnan kustannusten jakautuminen.